

The Opinions of the Consultant Professors of Qom University of Medical Sciences about Academic Counseling and Guidance, Duties of the Consultant Professor and Its Related Areas, (Iran)

Marziyeh Raisi¹, Hoda Ahmari Tehran², Sareh Bakouei¹, Nahid Mehran¹, Zahra Abedini³, Saeide Heidari^{3*}

¹Department of Midwifery,
Faculty of Nursing &
Midwifery, Qom University
of Medical Sciences, Qom,
Iran.

²Medical Education
Department, Tehran
University of Medical
Sciences, Tehran, Iran.

³Department of Nursing,
Faculty of Nursing &
Midwifery, Qom University
of Medical Sciences, Qom,
Iran.

***Corresponding Author:**
Saeide Heidari, Department
of Nursing, Faculty of
Nursing & Midwifery, Qom
University of Medical
Sciences, Qom, Iran.

Email:
heidari_saeide@yahoo.com

Resived:16 Sep, 2017
Accepted: 24 Dec, 2017

Abstract

Background and Objectives: Support, counseling, and guidance of students during of the course of study are one of the most important responsibilities of universities. The purpose of this study was to evaluate the field of work of consultant professor from the points of view of consultant professors of Qom University of Medical Sciences.

Methods: This descriptive cross-sectional study was conducted on 37 consultant professors who were selected by census method. A researcher-made questionnaire was used to determine the point of view of consultant professors on the field of work of consultant professor. Data were analyzed using Pearson correlation coefficient, independent t-, variance, and Tukey tests at the significant level of $p < 0.05$.

Results: The mean total score of knowledge area of consultant professor on the duties of student's academic counseling and guidance, was determined to be 30.9 ± 3.7 and the extent of agreement of academic members was 76 ± 19.6 . The greatest satisfaction of academic members about the duties of consultant professor was in the field of assessment of students' academic status and meet their educational problems (59.4%). The mean total score of supervisors' attitudes towards educational counseling and guidance was obtained 108 ± 12.6 , and the total score of consultant professors' opinions about the present status of academic counseling and guidance in Qom University of Medical Sciences, was 39.8 ± 5.8 . The majority of academic members (60%) stated their overall satisfaction about the present status of counseling and guidance in Qom University of Medical Sciences at average level.

Conclusion: The results of this research revealed that the consultant professors evaluated their performance at a relatively desirable level, and had a positive awareness and attitude towards the duties of consultant professors. Therefore, informing and continuous training the professors on counseling and guidance, is recommended.

Keywords: Counselling; Attitude; Qom, Iran.

نظرات اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، وظایف استاد مشاور و حیطه‌های آن

مرضیه رئیسی^۱، هدی احمري طهران^۲، ساره باکویی^۱، ناهید مهران^۱، زهرا عابدینی^۳، سعیده حیدری^{۳*}

چکیده

زمینه و هدف: حمایت، مشاوره و راهنمایی دانشجویان در طول دوره تحصیل، یکی از مهم‌ترین وظایف دانشگاه‌ها می‌باشد. این مطالعه با هدف ارزیابی حیطه‌های کاری استاد مشاور از دیدگاه اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم صورت گرفت.

روش بررسی: این پژوهش به روش توصیفی - مقطعی بر روی ۳۷ استاد مشاور که با روش سرشماری انتخاب شده بودند، انجام شد. جهت تعیین دیدگاه اساتید مشاور نسبت به حیطه‌های کاری استاد مشاور، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. داده‌ها به کمک ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی مستقل، واریانس و توکی تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: میانگین نمره کلی حیطه‌های آگاهی استاد مشاور از وظایف مشاوره و راهنمایی تحصیلی دانشجو، $30/9 \pm 3/7$ و میزان موافقت اساتید از حیطه‌های کاری استاد مشاور، $76 \pm 19/6$ تعیین شد. بیشترین رضایت اساتید از وظایف استاد مشاور، در حیطه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو و رفع مشکلات آموزشی وی ($59/4\%$) بود. میانگین نمره کلی نگرش اساتید راهنما نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، $108 \pm 12/6$ و نمره کلی نظرات اساتید مشاور درباره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم، $39/8 \pm 5/8$ به دست آمد. اکثریت اساتید (60%)، رضایت کلی خویش را از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم به صورت متوسط بیان کردند.

نتیجه‌گیری: نتایج این تحقیق نشان داد اساتید مشاور، عملکرد خود را در حد نسبتاً مطلوب ارزیابی می‌کنند و آگاهی و نگرشی مثبت نسبت به وظایف استاد مشاور دارند؛ بنابراین، اطلاع‌رسانی و آموزش مستمر اساتید درخصوص مشاوره و راهنمایی پیشنهاد می‌گردد.

کلید واژه‌ها: مشاوره؛ نگرش؛ قم، ایران.

^۱گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

^۲گروه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

^۳گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

*نویسنده مسئول مکاتبات:

سعیده حیدری، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران؛

آدرس پست الکترونیکی:

heidari_saeide@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۶/۶/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۰/۳

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Raisi M, Ahmari Tehran H, Bakouei S, Mehran N, Abedini Z, Heidari S. The opinions of the consultant professors of Qom University of Medical Sciences about academic counseling and guidance, duties of the consultant professor and its related areas, (Iran). Qom Univ Med Sci J 2018;11(12):118-127. [Full Text in Persian]

مقدمه

در جوامع امروزی، تغییرات عمیق فرهنگی - اجتماعی، شیوه زندگی افراد را تغییر داده است. انسان‌ها در مراحل مختلف زندگی، با انواع چالش‌ها مواجه شده که این چالش‌ها از فردی به فرد دیگر متفاوت است و عواملی همچون سن، موقعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سطح سواد بر آن تأثیرگذار می‌باشد. افراد جامعه لازم است به مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌ها مجهز باشند تا بتوانند با سرعت بیشتری با تغییرات به‌وجودآمده سازگار شوند (۲، ۱). دانشگاه به‌عنوان یک سازمان اجتماعی در ساختار جوامع و نیز اصلی‌ترین نهاد توسعه‌دهنده منابع انسانی تخصصی در مسیر دستیابی به توسعه پایدار، وظیفه تأمین نیازهای جامعه از نظر سرمایه انسانی، تولید علم، حفاظت و حراست از دستاوردهای فکری، علمی و انتقال آن به نسل‌های آینده را برعهده دارد (۴، ۳). در این بین، دانشجویان نیز به‌عنوان یکی از ارکان اصلی دانشگاه، نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای در راستای تحقق و پیاده‌سازی سیاست دانشگاه‌ها در جامعه دارند. در عین حال، برخی مشکلات در طول دوره تحصیل نظیر افت تحصیلی دانشجویان می‌تواند نظام آموزشی کشور را از اهداف پیش‌بینی‌شده دور کند که در نتیجه، بخشی از سرمایه‌ها و فرصت‌ها از دست می‌رود (۴).

از طرفی، دانشجویان به لحاظ حساسیت دوران رشد، تحول و شرایط بحرانی این برهه از زندگی، به‌ویژه در سال‌های اول ورود به دانشگاه، فشارها و ناراحتی‌های بیشتری را تجربه می‌کنند که از آن‌جمله می‌توان به گسستن از زندگی قبلی در خانواده، ورود به زندگی دانشجویی و نیاز به سازگاری با محیط دانشگاه و خوابگاه، مدیریت مسائل معیشتی، تحصیلی و عاطفی، تصمیم‌گیری برای شغل، زندگی و آینده اشاره کرد (۵، ۱). کم‌توجهی و عدم برنامه‌ریزی برای مقابله با این چالش‌ها می‌تواند سلامت جسمی، روانی و موفقیت تحصیلی دانشجویان را مختل کند (۱). بنابراین، لازم است مسئولان با توجه به اولویت‌ها، هدایت و جهت‌گیری مناسب خدمات مشاوره در دانشگاه‌ها؛ به ارتقای شرایط تحصیلی دانشجویان و موفقیت آنان همت گمارند (۶). مشاوره و راهنمایی به مجموعه فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که در آن فردی را در غلبه بر مشکلاتش یاری و به او می‌آموزند که خویشتن را بشناسد و روابط خود را با دیگران درک کند.

مشاوره به ارتقای دانش، انگیزه، و مهارت افراد در شناخت مسئله و تصمیم‌گیری آگاهانه و اجرای برنامه مراقبتی یاری می‌رساند (۲). نتایج تحقیقات نشان می‌دهد مشاوره تحصیلی موجب بازدهی و کارآیی بیشتر نظام آموزشی و کاهش افت تحصیلی دانشجویان شده و سبب رضایت دانشجویان از تحصیل در دانشگاه می‌شود (۵).

با توجه به ضرورت راهنمایی تحصیلی دانشجویان، جایگاه خطیر استاد مشاور در رشد حرفه‌ای دانشجویان اهمیت به‌سزایی دارد. بسیاری از نقش‌ها و مسئولیت‌های مدرس دانشگاه و استاد مشاور با یکدیگر همپوشانی دارند؛ ولیکن با عنایت به اینکه مسئولیت تعداد محدودی از دانشجویان به استاد مشاور تفویض می‌گردد؛ در نتیجه وی قادر است با برقراری تعاملی نزدیکتر، تمام توجه خود را به دانشجویان منتخب معطوف کرده و سعی خود را در جهت بررسی، حل و فصل مسائل آموزشی، همچنین تمامی عوامل تأثیرگذار بر آن، به کار برد (۷).

براساس "آیین‌نامه استاد مشاور" مصوب سی و نهمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی (مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۲)، استاد مشاور یکی از اعضای هیأت علمی دانشگاه است که به پیشنهاد مسئول استادان مشاور و تأیید معاون آموزشی با حکم رئیس دانشکده، مسئولیت راهنمایی دانشجویان را در زمینه مشکلات آموزشی، پژوهشی و فردی به‌عهده می‌گیرد (۷). خودآگاهی، مهارت‌های برقراری ارتباط، اعتماد به نفس، در دسترس بودن، مسئولیت‌پذیری، توانایی همدلی و مهارت مدیریت زمان، از ویژگی‌های اصلی استاد مشاور است (۸). نتایج پژوهش‌های مختلف حاکی از آن است که فرآیند استاد مشاور، باوجود تأکید سیستم آموزشی و آیین‌نامه‌های مربوطه، مبتلا به یک خلاء اجرایی بوده که نه تنها از سوی دانشجویان، بلکه از سوی اساتید مشاور نیز مورد استقبال جدی قرار نگرفته است و این امر دستیابی به هدف مهم حمایت و راهنمایی دانشجویان را دشوار می‌سازد (۹). بنابراین، با توجه به عدم وجود اطلاعات روشن و مشخص از وضعیت ارائه این خدمات در دانشگاه علوم پزشکی قم، مطالعه حاضر با هدف تعیین نظرات اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، وظایف استاد مشاور و حیطه‌های آن انجام شد.

روش بررسی

این پژوهش به روش توصیفی - مقطعی، به منظور تعیین دیدگاه اساتید مشاور نسبت به مشاوره و وظایف استاد مشاور در دانشگاه علوم پزشکی قم (سال ۱۳۹۴) انجام شد. جامعه آماری را تمامی اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم تشکیل می دادند. نمونه ها به روش سرشماری وارد مطالعه شدند.

استاد مشاور شاغل به تدریس (طرحی- پیمانی - رسمی آزمایشی - رسمی قطعی و قراردادی) در دانشگاه علوم پزشکی قم به صورت تمام وقت یا تمام وقت جغرافیایی و تمایل به شرکت در مطالعه از معیارهای ورود به مطالعه بود.

معیار خروج: عدم تمایل به شرکت در مطالعه و یا تکمیل پرسشنامه ناقص بود.

• ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته ای بود که با استفاده از منابع علمی معتبر و مرتبط، تهیه و در سه بخش تنظیم شده است (۵-۱۱). بخش اول شامل: مشخصات فردی {سن، جنس، مدرک تحصیلی، مرتبه علمی، گروه آموزشی، وضعیت تأهل، سابقه تدریس، اشتغال به کار اجرایی، میانگین ساعت تدریس، نوع دانشکده، حیطه کاری (بالینی- غیربالینی) و وضعیت استخدامی} بود. بخش دوم متشکل از سؤالات مربوط به آگاهی از وظایف استاد مشاور در حیطه های مختلف، و درجه موافقت اساتید با آن ها بود. این بخش برگرفته از آیین نامه (استاد مشاور، مصوبه سال ۱۳۸۸ شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی) بوده و روایی محتوای آن نیز تأیید شده است (۱۲). حداقل نمره قابل اکتساب مربوط به آگاهی اساتید مشاور، ۲۷ و حداکثر آن ۵۴ است و طیف نمره قابل اکتساب از درجه موافقت اساتید با وظایف استاد مشاور بین ۱۰۸-۰ می باشد. بخش سوم شامل: سؤالات نگرش سنج براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (کاملاً موافق، موافق، بی نظر، مخالف، کاملاً مخالف) بوده که با توجه به بار سؤالات (مثبت یا منفی) نمرات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ یا بالعکس برای هر پاسخ در نظر گرفته می شود. حداقل نمره قابل اکتساب در پرسشنامه نگرش، ۴۰ و حداکثر آن ۲۰۰ می باشد.

طیف نمره نظرات اساتید نسبت به وضعیت موجود استاد مشاور در دانشگاه بین ۵۴-۱۸ می باشد. در پایان نیز رضایتمندی کلی اساتید از وظایف استاد مشاور در ۲ سؤال بسته و یک سؤال باز پرسیده می شود (۵-۱۱). روایی محتوایی این قسمت از پرسشنامه از طریق نظرخواهی از ۱۰ نفر اساتید صاحب نظر صورت گرفت و پایایی ثبات درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸ به دست آمد.

یک پرسشگر آموزش دیده، پرسشنامه را میان تمامی اساتید مشاور، توزیع و هدف از پژوهش را برای آنان بیان کرد. در راستای رعایت نکات اخلاقی و محرمانه بودن داده ها، به نمونه های مورد پژوهش اطمینان داده شد که پاسخ های آنان تنها در جهت اهداف پژوهشی به کار گرفته خواهد شد و ارزش فردی ندارد، اطلاعات آن ها نیز کاملاً محرمانه می ماند و در صورت تمایل واحدهای مورد پژوهش، نتایج به اطلاع آنان خواهد رسید.

داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۸، آمار توصیفی (فراوانی، میانگین $\pm$ انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، تی مستقل و واریانس یک طرفه و توکی) برای بررسی ارتباط نمره کلی پرسشنامه ها با متغیرهای دموگرافیک در سطح معنی داری، $P < 0/05$ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها

در این مطالعه از ۵۴ پرسشنامه توزیع شده بین اساتید مشاور، ۳۷ پرسشنامه (۶۸٪) تکمیل شد که از بین آنها، ۱۴ نفر مرد و ۲۳ نفر زن با میانگین سنی $34/2 \pm 7/3$ سال بودند. میانگین سابقه تدریس اساتید، $6/7 \pm 4/2$ سال، ساعت تدریس در هفته، $14/22 \pm 9/24$ ساعت و تعداد دانشجویان تحت سرپرستی آنها $38/9 \pm 3/8$ بود. میانگین نمره کلی حیطه های آگاهی اساتید مشاور از وظایف مشاوره و راهنمایی تحصیلی دانشجو، $30/9 \pm 3/7$ (از حداکثر ۵۴) و میزان موافقت اساتید از حیطه های کاری استاد مشاور، $76 \pm 19/6$ (از حداکثر ۱۰۸) به دست آمد (جدول شماره ۱ و ۲).

جدول شماره ۱: میانگین $\pm$ انحراف معیار حیطه‌های آگاهی استاد مشاور از وظایف مشاوره و راهنمایی تحصیلی دانشجویان ($n=37$)

حیطه‌ها	طیف نمره بالقوه	حداقل نمره کسب شده	حداکثر نمره کسب شده	میانگین $\pm$ انحراف معیار
حیطه بررسی وضعیت تحصیلی و رفع مشکلات آموزشی دانشجو	۱۲-۲۴	۱۲	۱۷	۱۳/۴ $\pm$ ۱/۲
حیطه بررسی مشکلات شخصی و خانوادگی دانشجو	۳-۶	۳	۵	۳/۵ $\pm$ ۰/۷
حیطه راهنمایی شغلی و ادامه تحصیل	۳-۶	۳	۶	۳/۳ $\pm$ ۰/۶
حیطه بررسی وضعیت سلامت جسمی، روحی و عاطفی دانشجو	۳-۶	۳	۶	۳/۹ $\pm$ ۱
حیطه فرهنگی، اجتماعی و پژوهشی	۲-۴	۲	۴	۲/۲ $\pm$ ۰/۵
سایر وظایف	۴-۸	۴	۸	۴/۵ $\pm$ ۰/۹
نمره کلی حیطه‌ها	۲۷-۵۴	۲۷	۴۴	۳۰/۹ $\pm$ ۳/۷

 جدول شماره ۲: میانگین $\pm$ انحراف معیار میزان موافقت اساتید از حیطه‌های کاری استاد مشاور

حیطه‌ها	طیف نمره بالقوه	حداقل نمره کسب شده	حداکثر نمره کسب شده	میانگین $\pm$ انحراف معیار
حیطه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو و رفع مشکلات آموزشی وی	۰-۴۸	۱۹	۴۸	۳۵/۷ $\pm$ ۷/۶
حیطه بررسی مشکلات شخصی، خانوادگی دانشجو	۰-۱۲	۲	۱۲	۷/۲ $\pm$ ۳
حیطه راهنمایی شغلی و ادامه تحصیل	۰-۱۲	۰	۱۲	۹/۳ $\pm$ ۲/۹
حیطه بررسی وضعیت سلامت جسمی، روحی و عاطفی دانشجو	۰-۱۲	۰	۱۲	۶/۳ $\pm$ ۳/۱
حیطه فرهنگی و اجتماعی و پژوهشی	۰-۸	۰	۸	۵/۴ $\pm$ ۲
سایر وظایف	۰-۱۲	۲	۱۶	۱۱/۶ $\pm$ ۳/۹
نمره کلی حیطه‌ها	۰-۱۰۸	۲۷	۱۰۸	۷۶ $\pm$ ۱۹/۶

نظرات اساتید مشاور درباره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم، $39/8 \pm 5/8$ (از حداکثر ۵۴) برآورد شد (جدول شماره ۳).

بیشترین رضایت اساتید از وظایف استاد مشاور در حیطه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو و رفع مشکلات آموزشی وی ($59/4\%$) بود. میانگین نمره کلی نگرش اساتید راهنما نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، $108/6 \pm 12/6$ (از حداکثر ۲۰۰) و نمره کلی

 جدول شماره ۳: میانگین $\pm$ انحراف معیار نمره کلی نگرش اساتید نسبت به مشاوره، نمره کلی نظرات اساتید مشاور درباره وضعیت موجود مشاوره

متغیر	طیف نمره بالقوه	حداقل نمره کسب شده	حداکثر نمره کسب شده	میانگین $\pm$ انحراف معیار
نگرش اساتید راهنما نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی	۴۰-۲۰۰	۷۲	۱۲۵	۱۰۸/۶ $\pm$ ۱۲/۶
نمره کلی نظرات اساتید مشاور درباره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم	۵۴-۱۸	۲۱	۵۲	۳۹/۸ $\pm$ ۵/۸

وجود دارد. همچنین براساس آزمون تعقیبی توکی، نمره میانگین آگاهی و نگرش دو گروه بالینی و غیربالینی، تفاوت معنی‌داری داشت ($p=0/010$). نگرش اساتید مشاور با رتبه علمی ($p=0/046$)، وضعیت استخدامی ($p=0/028$) و میانگین ساعت تدریس ایشان ($p=0/028$)، ارتباط معنی‌داری داشت. آزمون تعقیبی توکی در مورد رتبه علمی اساتید مشاور نشان داد نمره میانگین نگرش دو گروه طرحی با گروه سایر موارد (رسمی قطعی، رسمی آزمایشی و قراردادی)، تفاوت معنی‌داری دارد ($p=0/016$) (جدول شماره ۴).

اکثریت اساتید (60%)، رضایت کلی خویش را از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم به صورت متوسط بیان کردند و $62/2\%$ نیز در مورد اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید مشاور در افزایش انگیزه و علاقه به امر راهنمایی دانشجو، نظر کاملاً موافق دادند.

برای بررسی ارتباط هریک از متغیرهای دموگرافیک با نمره کلی آگاهی و نگرش اساتید به صورت تک‌متغیره، از آزمون‌های تی مستقل، واریانس یک‌طرفه و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج آزمون‌های تک‌متغیره نشان داد از میان تمامی عوامل، بین حیطه کاری اعضای هیئت علمی با آگاهی ($p=0/013$) و نگرش ($p=0/014$) اساتید مشاور، ارتباط معنی‌دار آماری

جدول شماره ۴: ارتباط خصوصیات دموگرافیک با نمره کلی آگاهی و نگرش اساتید نسبت به وظایف استاد مشاوره‌ای

متغیر	سن	سابقه تدریس	میانگین ساعات تدریس	جنس	اشتغال به کار اجرایی	مدرک تحصیلی	وضعیت استخدامی	مرتبه علمی (استاد یار، مربی، ...)	گروه آموزشی	نوع دانشکده	حیطه کاری (بالینی و غیربالینی)
نمره کلی آگاهی	$\bar{x}=0.02$	$\bar{x}=0.165$	$\bar{x}=0.03$	مرد	$t=-1.48$	$F=0.84$	$F=0.143$	$F=1.05$	$F=1.55$	$F=1.69$	$F=4.99$
p	0.99	0.335	0.988	0.88	0.42	0.43	0.93	0.31	0.19	0.17	0.13
نمره کلی نگرش	$\bar{x}=0.01$	$\bar{x}=0.335$	$\bar{x}=0.388$	مرد	$t=-1.248$	$F=2.12$	$F=3.2$	$F=4.32$	$F=2.11$	$F=1.99$	$F=4.97$
p	0.998	0.057	0.28	0.35	0.203	0.13	0.28	0.046	0.08	0.12	0.14

جدول شماره ۵: ارتباط خصوصیات دموگرافیک با نمره کلی آگاهی و نگرش اساتید نسبت به وظایف استاد مشاوره‌ای

متغیر	جنس	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتایج آزمون آماری	اشتغال به کار اجرایی	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتایج آزمون آماری
نمره کلی آگاهی	مرد	29.7 ± 3.5	$t=-1.48$	نمره کلی آگاهی	30.7 ± 4.09	$t=-1.54$
	زن	31.6 ± 3.8	$p=0.88$	خیر	31.2 ± 3.7	$p=0.42$
نمره کلی نگرش	مرد	111.1 ± 10.8	$t=-0.98$	نمره کلی نگرش	106.5 ± 14.6	$t=-0.24$
	زن	106.9 ± 13.6	$p=0.35$	خیر	111.4 ± 10.2	$p=0.2$
متغیر	مدرک تحصیلی	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتایج آزمون آماری	وضعیت استخدامی	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتایج آزمون آماری
نمره کلی آگاهی	کارشناسی ارشد	31.3 ± 4.1	$F=0.84$	پیمانی	30.7 ± 4.09	$F=0.14$
	PHD	28.7 ± 2.2	$p=0.43$	طرحی	31.2 ± 3.7	$p=0.93$
	دکتری (پزشکی)	30.6 ± 2.8		سایر موارد	29 ± 12.3	
نمره کلی نگرش	کارشناسی ارشد	105.7 ± 13.6	$F=2.1$	پیمانی	106.5 ± 14.6	$F=3.2$
	PHD	116.2 ± 3.5	$p=0.13$	طرحی	114.2 ± 9.5	$p=0.28$
	دکتری (پزشکی)	114.5 ± 8.3		سایر موارد	83 ± 3.8	
متغیر	مرتبه علمی	میانگین - انحراف معیار	نتایج آزمون آماری	حیطه کاری	میانگین - انحراف معیار	نتایج آزمون آماری
نمره کلی آگاهی	استاد یار	30 ± 2.7	$F=0.949$	بالینی	28.9 ± 1.9	$F=4.992$
	مربی	31.3 ± 4.1	$t=-1.029$	غیربالینی	33 ± 4.7	$p=0.13$
			$p=0.337$	هر دو	31.2 ± 2.9	
نمره کلی نگرش	استاد یار	115.2 ± 6.6	$F=4.895$	بالینی	100.6 ± 14.1	$F=4.976$
	مربی	105.7 ± 13.6	$t=-2.080$	غیربالینی	115.2 ± 8.3	$p=0.14$
			$p=0.034$	هر دو	108.7 ± 11.1	
متغیر	گروه آموزشی	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتایج آزمون آماری	متغیر	نوع دانشکده	میانگین $\pm$ انحراف معیار
نمره کلی آگاهی	مامایی	31 ± 3.08	$F=1.55$	نمره کلی آگاهی	پرستاری	31.9 ± 4.6
	پرستاری	31.8 ± 5.5	$P=0.19$	پزشکی	پزشکی	29.2 ± 2.6
	پزشکی	29.2 ± 2.6		دندانپزشکی	دندانپزشکی	30.8 ± 3.1
	دندانپزشکی	30.8 ± 3.1		پیراپزشکی	پیراپزشکی	29 ± 2.3
	بهداشت	34.2 ± 3.3		بهداشت	بهداشت	33.6 ± 3.2
	پیراپزشکی	28.7 ± 2.2		پرستاری	پرستاری	104 ± 12.3
	علوم پایه	34 ± 4.2		پزشکی	پزشکی	117.2 ± 5.1
نمره کلی نگرش	مامایی	106.6 ± 9.4	$F=2.1$	دندانپزشکی	دندانپزشکی	112.6 ± 10.6
	پرستاری	99.1 ± 12.7	$p=0.08$	پیراپزشکی	پیراپزشکی	102.6 ± 19.6
	پزشکی	117.2 ± 5.1		بهداشت	بهداشت	116 ± 4
	دندانپزشکی	112.6 ± 10.6				
متغیر	سن	سابقه تدریس	میانگین ساعات تدریس	متغیر	سن	سابقه تدریس
نمره کلی آگاهی	$\bar{x}=0.02$	$\bar{x}=0.165$	$\bar{x}=0.03$	نمره کلی آگاهی	$\bar{x}=0.02$	$\bar{x}=0.165$
	$p=0.99$	$P=0.335$	$p=0.988$			
نمره کلی نگرش	$\bar{x}=0.01$	$\bar{x}=0.335$	$\bar{x}=0.388$	نمره کلی نگرش	$\bar{x}=0.01$	$\bar{x}=0.335$
	$p=0.998$	$p=0.057$	$p=0.28$			

بحث

نقش استاد مشاور در آموزش عالی به عنوان یک فرد کلیدی در ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به دانشجویان مطرح است و مسئولیت استاد راهنما در هدایت، پشتیبانی و موفقیت دانشجویان جهت دستیابی به اهداف آموزش بسیار مهم می باشد (۱۳). مطالعه حاضر با هدف تعیین نظرات اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، وظایف استاد مشاور و حیطه های آن انجام شد. در مطالعه حاضر ۴۵/۹٪ اساتید، دوره آموزشی را گذرانده بودند و میزان آگاهی کلی اساتید از وظایف مشاوره، متوسط رو به بالا با میانگین $30/9 \pm 3/7$ و نمره نگرش اساتید نسبت به مشاوره و راهنمایی دانشجویان نیز در میانه طیف، با میانگین $10/8 \pm 12/6$ به دست آمد. این نتایج نشان داد اساتید مشاور دانشگاه علوم پزشکی قم، آگاهی و نگرش نسبتاً مثبت و قابل قبولی در مورد مشاوره و راهنمایی دانشجویان دارند که با نتایج مطالعه هزاهای در دانشگاه علوم پزشکی همدان (۱۴)، ادهمی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان (۱۰)، اسداللهی (۱۱) و شکورنیا (۱۵) در دانشگاه علوم پزشکی اهواز همخوانی داشت، اما با مطالعه شیما سام و همکاران (۵) در دانشکده دندانپزشکی بابل تا حدودی مغایر بود. در آن مطالعه تقریباً نیمی از اساتید، نسبت به وظایف مشاوره آگاه نبودند. با توجه به اینکه آگاهی و نگرش اساتید در این مطالعه در حد متوسط رو به بالا گزارش شده است؛ لذا اطلاع رسانی مستمر و اجرای برنامه های آموزشی می تواند به بالابردن بیشتر آگاهی، نگرش و مهارت اساتید مشاور و جلب رضایت دانشجویان منجر شود.

از دیگر نتایج مطالعه، درصد موافقت اساتید با حیطه های کاری استاد مشاور بود که بیشترین درصد موافقت ($35/7 \pm 7/6$) در حیطه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان، رفع مشکلات آموزشی وی و کمترین درصد موافقت ($6/3 \pm 3/1$) در حیطه بررسی وضعیت سلامت جسمی - روحی و عاطفی دانشجویان گزارش شد. صاکی و همکاران در مطالعه ای با بررسی انگیزه پذیرش مسئولیت مشاوره دانشجویی در ۳۲ نفر از اساتید دانشگاه های علوم پزشکی، نشان دادند انگیزه پذیرش مشاوره توسط اساتید مشاور، پیشرفت تحصیلی دانشجویان است نه جلب رضایت مدیر مافوق که این خود ناشی از درک اساتید از نیاز دانشجویان می باشد (۱۶).

در مطالعه ادهمی و همکاران نیز گزینه های "ارزیابی مکرر و شناخت وضعیت تحصیلی دانشجویان در حال تحصیل"، نسبتاً بیشترین نظر مثبت را به خود اختصاص می داد که می تواند ناشی از علاقه مندی اساتید نسبت به روند پیشرفت دانشجویان در حین تحصیل باشد (۱۰). در مطالعه شکورنیا و همکاران که در آن به مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان اهواز در مورد مشاوره و راهنمایی پرداخته شد؛ اساتید، بیشترین امتیاز را به علاقه مندی اساتید مشاور به امر مشاوره، همچنین میزان کمک اساتید راهنما به دانشجویان به خصوص در زمینه های آموزشی، پژوهشی و خانوادگی دادند (۱۵). اما در مطالعه حاضر، حیطه بررسی مشکلات شخصی و خانوادگی، متوسط نمره موافقت را کسب کرد. بنابراین، توصیه می شود با حمایت از اساتید مشاور و تدارک تمهیدات لازم، امکان کمک و مساعدت بیشتر آنان به دانشجویان فراهم گردد.

در مطالعه ای که بین ۹۶ عضو هیأت علمی از ۱۲ دانشکده پزشکی مختلف انجام شد، با توجه به صرف وقت محدود ۴۸ دقیقه ای اساتید در رفع مشکلات دانشجویان در حال تحصیل، بیشتر مشکل دانشجویان مسائل مالی، احساساتی و ارتباط با اساتید در دوران تحصیل دانشجویان عنوان شد و اساتید احساس می کردند نقش مثبتی در کمک به دانشجویان دارند (۱۷). این نشان می دهد توجه به مسائل عاطفی، احساساتی و مالی دانشجویان در کنار مسائل تحصیلی، به میزان بالایی می تواند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کمک کننده باشد. با توجه به نظر موافق اساتید این دانشگاه با وظایف مصوب شورای عالی برنامه ریزی {نمره میانگین کلی موافقت اساتید با وظایف مشاوره ($76 \pm 19/6$)}، شکی نیست که داشتن آگاهی، مهارت کافی و مناسب در انجام وظایف مشاوره و راهنمایی، به منظور کمک و یاری موفقیت آمیز به دانشجویان امری ضروری است.

در مطالعه حاضر اساتید مشاور، بیشترین درصد رضایت ($59/4\%$) را از حیطه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان و رفع مشکلات آموزشی وی اعلام کردند و حیطه های دیگر، درصد کمی را به خود اختصاص دادند. مطابق با این یافته، نتایج اکثر مطالعات پیشین، نشان دهنده عدم رضایت اساتید از وظایف مشاوره و راهنمایی دانشجویان است؛ به طوری که اسداللهی و همکاران بین

وضعیت مطلوب و موجود عملکرد اساتید مشاوره دانشگاه جندی شاپور اهواز، تفاوت معنی داری را گزارش کردند (۱۱). در نتایج مطالعه علی زاده و همکاران، بیش از ۹۰٪ اساتید و دانشجویان معتقد بودند نظام فعلی استاد مشاور در پیشرفت تحصیلی دانشجویان، کمک کننده نبوده است (۱۸)؛ از این رو توجه جدی مسئولین دانشگاه و تقویت جایگاه استاد مشاور در بهبود شرایط کنونی مشاوره و راهنمایی می تواند در دانشگاه مؤثر باشد.

میانگین نمره کلی نظرات اساتید مشاور درباره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی قم، $39/8 \pm 5/8$ (نسبتاً مطلوب) به دست آمد و ۶۰٪ اساتید مشاور رضایت خود را از وضعیت موجود، متوسط بیان کردند. این یافته با نتایج تحقیقات انجام شده توسط ادهمی در کرمان (۱۹)، سیروس در اصفهان (۲۰) در ارتباط با نظرات دانشجویان درباره فرآیند استاد مشاور، و هزاوه ای در همدان (۱۴) و علیزاده در تبریز (۱۸) در مورد دیدگاه اساتید نسبت به این فرآیند همخوانی داشت. اما در مطالعه اسداللهی در اهواز میانگین کل نظرات اساتید، نشان دهنده مطلوب بودن شرایط کنونی این فرآیند نبود (۱۱). با توجه به رضایت متوسط اساتید از وضعیت موجود، نیاز به تغییر در سیاست های دانشگاه در فرآیند ارائه مشاوره به دانشجویان جهت افزایش انگیزه اساتید مشاور برای شرکت در این طرح احساس می شود. در این مطالعه ۶۲/۲٪ از اساتید در مورد اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید مشاور در افزایش انگیزه و علاقه به امر راهنمایی دانشجویان، نظر کاملاً موافق دادند که این نشان می دهد طراحی یک برنامه هدفمند چه از نظر آموزشی و چه از نظر مالی به تشویق اساتید برای شرکت در این طرح کمک می کند.

از محدودیت های مطالعه حاضر این بود که بررسی تنها در یک دانشگاه انجام شد و این مسئله قابلیت تعمیم نتایج را محدود می سازد. محدودیت دیگر عدم تمایل تعدادی از اساتید مشاور به

شرکت در مطالعه بود، که این مسئله باعث ریزش حدود ۳۰٪ از نمونه ها شد و کنترل آن خارج از عهده پژوهشگر بود. در هر حال، با توجه به اهمیت نقش استادان مشاور و مرکز مشاوره دانشگاه در رسیدگی به مشکلات دانشجویان، توصیه می گردد در آغاز سال تحصیلی، دوره ای توجیهی جهت آشنایی دانشجویان با مرکز مشاوره، طرح استاد مشاور، اهداف و رسالت دانشگاه برگزار شود. همچنین جهت آشنایی بیشتر استادان مشاور با اصول مشاوره و راهنمایی دانشجویان در زمینه های مورد نیاز، دوره های آموزشی به صورت ادواری برگزار گردد. انجام مطالعات تکمیلی در مورد رفتارهای استاد مشاور جهت بهبود شرایط مشاوره و راهنمایی تحصیلی نیز پیشنهاد می شود.

نتیجه گیری

نتایج این تحقیق نشان داد اساتید مشاور، عملکرد خود را در حد نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده اند و آگاهی و نگرشی مثبت نسبت به وظایف استاد مشاور دارند. نتایج مطالعه بر لزوم توجه جدی مسئولان بر روند ارائه خدمات مشاوره ای از طریق اصلاح و تقویت فرآیند استاد مشاور در دانشگاه صحه گذاشته و نشان می دهد با بهره گیری از راهکارهایی نظیر ساماندهی سیستم نظارتی، به کارگیری اساتید علاقه مند و آشنای به فنون مشاوره، همچنین با برگزاری جلسات توجیهی، تقویت مادی و معنوی اساتید مشاور می توان کیفیت روند خدمات مشاوره را در دانشگاه ارتقا بخشید.

تشکر و قدردانی

این پژوهش با حمایت های مالی معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قم، در قالب طرح مصوب (به شماره ۳۴/۱۸۲۱۴ پ) انجام گرفت که نهایت تشکر و قدردانی را داریم. همچنین بدین وسیله از اساتید مشاور شرکت کننده در طرح سپاسگزاری می شود.

References:

1. Karimi J, Muthaa G, Bururia D, Karimi V, Mburugu B. Assessment of counseling needs among students in Kenyan Universities. J Educ Practice 2014;5(12):36-42. [Link](#)
2. Dehnavi R, Dehghani MR, Ebrahimipoor H, Noori Hekmat S, Mehrolhasani MH, Sorodi Nasab S, et al. Communication skills of undergraduate students' advisors in kerman university of medical sciences-2011. Strides Dev Med Educ 2012;8(2):189-94. [Full Text in Persian] [Link](#)
3. Bonakdari N, Mehran G, Mahroozadeh T, Hashemi SA. Characteristics of Iranian competent professor: A qualitative research. Q J N Approaches in Educ Adm 2016;7(3):117-37. [Full Text in Persian] [Link](#)
4. Aghaei Afshar A, Eftekhari Vaghefi SH, Safizadeh H. Expelled student in medical school with an excellent educational record case report. Strides Dev Med Educ 2016;13(1):e58118. [Full Text in Persian] [Link](#)
5. Sam Sh, Seyfi S, Ehsani M, Pourghasem M. Academic Counselors' attitude toward university counseling and counselors duties; Babol dental school. Educ Strategy Med Sci 2012;5(2):83-8. [Full Text in Persian] [Link](#)
6. Shakurnia A, Amin M, Aslami M. An analysis of the trend of student referral to the counseling service center of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Iran. Strides Dev Med Educ 2016;12(5):672-80. [Full Text in Persian] [Link](#)
7. Khodayarian M, Mirmohammadi SJ, Salimi T, Araban M, Mojahed Sh, Resaee M. Determining the competency dimensions of supervisor professor from the nursing students' viewpoints: a qualitative study. Iranian J Med Educ 2011;11(4):332-46. [Full Text in Persian] [Link](#)
8. Sirous S, Sabri M, Nematbakhsh M, Ashourioun V. The evaluation of an educational tutor scheme for medical students In medical school of Isfahan University of medical sciences. Iranian J Med Educ 2011;10(5):683-98. [Full Text in Persian] [Link](#)
9. Delaram M. Students Satisfaction About the performance of academic advisors before and after implementation of the advisors' project in Shahrekord University of medical sciences. J Med Educ Dev 2013;8(3):33-43. [Full Text in Persian]
10. Adhami A, Nouhi E, Mohammadalizadeh S, Jalili Z, Fattahi Z. Faculty members' attitude toward academic advising and counseling and their viewpoints about counseling duties. Iran J Med Educ 2008;8(1):7-14. [Full Text in Persian] [Link](#)
11. Asadollahi P, Abdolhussein S, Elhampour H. The attitudes of faculty members of Ahwaz Jondishapour University of medical sciences toward student advising and counseling. Strides Dev Med Educ 2011;8(1):58-66. [Full Text in Persian] [Link](#)
12. Ministry of Health and Medical Education. Consultant professor charter, accepted in the 39th meeting of planning high commission in medical sciences. Tehran: Ministry of Health and Medical Education. [Text in Persian]
13. Noohi E, Haghdooost AA, Garuosi B. A Survey of student's academic problems and the duty and roles of counselors in resolving them. Strides Dev Med Educ 2015;11(4):434-41. [Full Text in Persian] [Link](#)
14. Hazavehei MM, Emdadi Sh. The kap study of faculty members of the Hamadan University of medical sciences about academic advising programs in 1998. Sci J Hamadan Univ Med Sci Health Services 2001;7(4):36-43. [Full Text in Persian] [Link](#)
15. Shakurnia A, Sadollahi P, Elhampour H, Khodadadi A. Comparison of instructors and students' opinions towards academic advising and counseling students in Ajums. Educ Dev Jundishapur 2012;2(3):1-11. [Full Text in Persian] [Link](#)
16. Saki S, Eskandari E, Nasiri E, Saki M, Saki S, Raeissian Sh. Assessment the incentive of responsibility acceptance of students counseling by university professors. Educ Dev Jundishapur 2014 5(2):165-71. [Full Text in Persian] [Link](#)

17. Brown JC, Barnett JM. Response of faculty members to medical students' personal problems. J Med Educ 1984;59(3):180-7. [AAMC](#)
18. Alizadeh M, Gholipour Ch. Academic advice, as a strong teacher role-existing challenges and proposed solutions. 10th national congress on medical education, Shiraz, Iran. Shiraz University of Medical Science; 2009. p. 173. [Text in Persian]
19. Haghdost AA, Esmaili A. Educational achievement in medical students entered university between 1995 and 2003, Kerman University of Medical Sciences. Strides Dev Med Educ 2009;5(2):94-101. [Full Text in Persian] [Link](#)
20. Sirous S, Sabri M, Neamatbakhsh M, Ashourian V, Adhamian P. A survey on attitudes of medical students' of Isfahan University of medical sciences toward counseling and guidance. Proceedings of the 11th National Congress on Medical Education. Tehran, Iran University of Medical Sciences; 2010. p. 255. [Text in Persian]